هەواڵی ناڕاستی مردن، وەک بەڵگەی زیندوێتی … کارا فاتیح

لەم ماوەیەدا بەخێرایی هەواڵ مردنی (کەمال مەزهەر، عەبدولڵا پەشێو، ئیسماعیل خورماڵی و عومەری کەریم ئاغا… هتد) بڵاو بوەوە، خەڵکێکی زۆر بە دوایدا کەوتنە سەرەخۆشی و ناردنی پرسەنامە، بە ماوەیەکی کەم دواتر، ناڕاستیی هەواڵەکان س□ل□□نرا و بە درۆ خرانەوە، بێ گومان ئەمە یەکەم جار نییە ئەم جۆرە هەواڵانە بڵاو دەکرێنەوە و پێشتر چەندین جار هەواڵی مردنی کەریم کابان، پێش ئەوەی کۆچی دوایی بکات، بڵاو کرایەوە…

زوو زوو لە پانتاییی کۆمەڵایەتی و لە سەر ڕووبەری سۆشیال میدیا و میدیا ڕەسمییەکانیش، هەواڵی مەرگی کەسێک بڵاو دەکرێتەوە، بێ ئەوەی هیچ بنەمایەکی هەبێت، یان لە سەرچاوەیەکی ڕاستەوە ئەو هەواڵە گەییشتبێت، کەچی زۆر خێرا بڵاو دەبێتەوە و کەسانێک هێندە تامەزرۆی ئەم جۆرە هەواڵانەن، کە خێرا هەستی خۆیان دەردەبڕن و دەکەونە ناردنی پرسەنامە و داڕشتنی پەخشانی غەمگین… لە ماوەی ڕابردوویشدا یەک بە دوای یەک هەواڵی مەرگی چەندین نووسەر و کەسایەتیی کۆمەڵایەتی و سیاسی و هونەرمەند و… هتد بڵاو کرایەوە، کە پاش بڵاوبوونەوەی بە خێرایی، ئینجا بە ڕوونکردنەوە ناڕاستی و بێبنەمایی ئەم هەواڵانە ڕاگەیەنرا و هەوڵی ڕەواندنەوەی کاریگەریی ئەو هەواڵانە درا و یەک یەک ئەوانەی ئەم هەواڵانەیان بڵاو کردبوەوە، پۆزشی خۆیان ڕاگەیاند و لەگەڵیدا خۆشحاڵیی خۆیان بۆ ناڕاستیی هەواڵەکە و نەمردنی کەسەکە دەربڕی.

بەدڵنیایییەوە، پێش دەرکەوتنی سۆشیال میدیا و تەنانەت دەرکەوتنی بەربڵاوی ڕاگەیاندنیش، لە پانتاییی کۆمەڵایەتی و سیاسیی کۆمەڵگای کوردیدا،

ئەم جۆرە دەنگۆ ناڕاستانە وەک بروسکە بڵاو بوونەوە و هەواڵی ناڕاست و درۆ و بەتا یبەت
هەواڵی مردنی ئەموئەو تا ڕادەیەک هەبوە و تا ئاستێکیش بەربڵاو بوە، بەڵام ئەمڕۆ بە
هۆی بەربڵاویی سۆشیال میدیا و ئاسانبوونی هۆیەکانی پێوەندی، ئەم جۆرە هەواڵانە خێراتر
بڵاو دەبنەوە و لە چەند چرکەیەکدا دەگەنە هەموو شوێنێک و هەموو سنوورێک دەبڕن. ئەوەی
گرینگە لێرەدا بیکەینە پرسیار:

١- ئەم جۆرە هەواڵانە
لە چ سەرچاوەیەکەوە دێن، ئەو سەرچاوانە کە دەزانن هەواڵەکانیان بێ بنەمان، چۆن دەتوانن
خۆیان وەک سەرچاوە و کانگەی هەواڵ بهێڵنەوە و باکیان لەوە نەبێت، هەواڵی مەرگی خەڵک
بە درۆوە بڵاو دەکەنەوە.

٢- ئەو سەرچاوانە
لەبەر چی ئەو کارانە دەکەن و چ قازانجێک لەم پڕوپاگەندانە دەکەن و برەویان پێ دەدەن؟

٣- خەڵکانێک کە هیچ
نازانن دەرب□ارەی ڕاستی و دروستیی هەواڵەکە و بێ ئاگان لە سەرچاوەکەی، بۆ ئەوەندە بە
پەرۆشن و خێرا ئەو جۆرە هەواڵانە بڵاو بکەنەوە؟

٣- ئەو پەرۆشی و مەیلە
لە چییەوە هاتوە کەسانێک، زۆر بەزوویی ئامادەی سەرخۆشی و ناردنی پرسەنامە و ماتەمگێڕین
و بێ ئەوەی لە ڕاستیی هەواڵەکە دڵنیا بن، شیوەن و دەگێڕن و خێرا پەخشان و داڕشتنی غەمگین
و شینگێڕانیان بۆ دێ و پەخشی دەکەن؟

بە پێویستی نازانین یەک یەک وەڵامی ئەم پرسیارانە
بدەینەوە، یان هەوڵ بدەین شرۆڤەیان بکەین و لە هۆکاری سەرهەڵدانیان بکۆڵێنەوە، ئەگەر
چی گرینگە، بەڵام بە پێویست نازانینەکەی ئێمە لێرە بۆ کەمیی دەرفەت دەگەڕێتەوە، بۆیە

هەوڵ دەدەین بە گشتی شر□ق□ی کورتی حاڵەتەکە بکەین و لە ناو ئەو
شر□ق□ کورتەوە بۆ وەڵا مەکان
بگەڕێین.

ڕاگەیاندنی هەواڵی مەرگی کەسێک، تەنها هەواڵی مەرگی
ئەو کەسە نییە، بەڵکوو لەگەڵیدا ڕستەیەکی نەگوتراو هەیە کە
دەڵێت، ئەو مردوە، بەڵام
من و تۆ ئەوانی تر زیندووین، کە دەڵێن ئەو مردوە، ناڕاستەوخۆ
دەڵێن ئێمە نەمردوون و
زیندووین، بۆیە تامەزۆیی مر□قی کورد بۆ ڕاگەیاندنی ئەم جۆرە
هەواڵانە، ئەگەر چی جەرگیشی
ئازار بدەن و بە غەمگینییەوە ڕای بگەیەنێت، لەوێوە دێت کە بە
شێوەیەک لە شێوەکان جەخت
لە زیندوێتیی خۆی بکاتەوە و بڵێت من نەمردووم.

لە سەر ئاستی نەتەوەیش، کورد ساڵانێکە لەو وەهمەدا
دەژی، کە هەڕەشەی لەناوچوونی لە سەرە، دوژمنەکانی دەیانەوێت لە
ناوی ب□ن و وەک نەتەوە
بیتوێننەوە، بۆیە هەموو هەوڵ و هێزێکی لە سەر ئاستی سیاسی و
ئەدەبی و کۆمەڵایەتی بۆ
ئەوەیە، کە بیسەلمێنێت کورد و زیندوە و نامرێت و هەوڵی دوژمنانی
بۆ لەناوبردنی بێهوودەیە،
بڕوانە سروودە نیشتمانییەکەی کورد (کەس نەڵێی کورد مردوە، کورد
زیندوە…) هەموو هەوڵێکی
کورد بۆ ئەوەی بیسەلمێنێت کە زیندوە و نەتواوەتەوە، لە ڕاستیدا
ئەم دۆخە، کورد دەخاتە
پێش مێژوو، ئەم نەتەوەیە هێشتا لە ناو میژوودا نییە، توانای
خۆسەلماندنی نییە، لە هاوکێشە
سیاسییەکانی دونیادا، دەستی نییە و تەنها بە کار دەهێنرێت، لە
پانتاییی شارستانیەت
و زانست و پێشکەوتنیشدا، هیچ پێگە و قورسایییەکی نییە و جێی باس
نییە، چونکە ئەو هێشتا
لە قۆناغی سەلماندنی بوونی خۆی وەک نەتەوەیەک دایە، کە نەمردوە و
زیندوە، هەوڵی کورد
بۆ سەلماندنی ژیانە، نەک پرۆسەی ژیان خۆی و داهێنان و کێبەرکێ
لەو پرۆسەیەدا.

زۆربەی شتەکان پێناسەی خۆیان لە دژەکەیانەوە وەردەگرن:

سارد، گەرم… ڕووناک، تاریک… غەمگین، دڵخۆش، مردن، ژیان… بۆ
ئەوەی بە باشی لە
جەمسەرێکی ئەو شتانە تێ بگەین، لە بەرانبەر جەمسەرەکەی تر ڕای
دەگرین و جۆرێک تێگ□یشتنی
پێ دروست دەکەین، بڵاوکردنەوەی هەواڵی ناڕاستی مردنی کەسێک
لەو□و د□ت، تا هەواڵگەیێن
ب□گ□ی زیندوێتیی خۆی بسلەمێنێت و بڵێ کە من نەمردووم… ب□ام
هەواڵی ناڕاستی مردن،
ب□گ□ی بەهێزی زیندوێتی نییە و هەواڵنێر و بڵاوکار و پەخشکار
نەکاتە کەس یان دەزگا
و ئۆرگانێکی زیندووی چالاکی و بەڕاستیی سیفەتی مردووی تێدا نەبێت،
بەڵکوو بەڵگەیە لە
سەر مردنی واتاییی خۆی، مردنێک بە مانای ئەوەی کە هیچ ڕۆڵێکی
ئەکتیف و داهێنەرانەیان
لە ژیاندا نییە و هەموو ئەو کەس و دەزگا و ئۆرگانانە مردوون،
لێرەوە بۆ تۆڵە و حەسوودی
لەوەی کە نەڵێن خۆی مردوە، هەواڵی مردنی ئەوانە بڵاو دەکاتەوە،
کە بە شێوەیەک لە شێوەکان
یان لە بوارێک لە بوارەکاندا چالاکن و ناودارن و دەنگیان هەیە، بێ
هۆ نییە هەموو ئەوانەی
هەواڵی ناڕاستی مەرگیان بڵاو دەکرێتەوە، کەسانی خاوەن پێگەیەکی
هونەری یان ئەدەبی یان
سیاسی یان ڕۆشنبیری یان کایەکی تری دیارن.

پەیج و سایتێکی مردوو، بۆ ئەوەی ئینکاری لە مردوویی
خۆی بکات، دێت هەواڵی ناڕاستی مەرگی کەسێک بڵاو دەکاتەوە،
هونەرمەندێک یان نووسەر و
سیاسی□ک بۆ ئەوەی باوەڕ بەوە نەهێنێت، کە خۆی وەک هونەرمەند و
ڕۆشنبیر و سیاسی…هتد،
نەک مردوە، بگرە هەرگیز زیندوویش نەبوە، خێرا بە پرسەنامەی پڕ
ڕیا و غەمگینیی ساختە
هەواڵی مردنی یەکێک بڵاو دەکاتەوە، کە هیچ بنەمایەکی نییە… هەموو
ئەوانەی مەستی ڕاگەیاندنی
هەواڵی مەرگی ئەوی ترن، هەرگیز نایانەوێت، یان خۆیان گێل دەکەن
لەوەی، کە دەمێکە کاس
بوو بە بۆنی کەلاکی خۆیان و لە مردوویی□ک زیاتر هیچی تر نیین.

خو□ند□نـ□وەیەکی ڕەخنەی بۆ ڕۆمـانی ٣٦٠ شـانشین ... هۆشیارجەمال

ڕۆمانی ٣٦٠ شا نشین یەکێکە لە و ڕۆمانانەی لەلایەن ناوەندی ساراوە چاپ کراوە.و ژمارەی لاپەرەکانی ٣٢٨ لاپەرەیە و لەنوسینی "ڕێبوار وەلی کاوانی"ە و یەکەم کاری نوسەرە لە چوارچیوەی ئەدەبدا. من لێرەدا هەوڵم داوە لەڕووی تەکنیکی گێڕانەوە هەندێک گرفت و کێشەی ڕۆمانەکە دەربخەم.

جۆری ڕۆمان:

ئـاشکرایە ڕۆمـان چەنـدین جۆری هەیە، وەک ڕۆمـانی مێـژووی، پەروەردەیی، ڕیالیزمی، هەڵسوکەت و نەریتی کۆمەڵایەتی ، دەروونی، ڕوداو، ئەزموونی، پۆلیسی، کۆمەڵایەتی، ڕۆمانی دژە ڕۆمان و چەندین جۆری تر.
ئەم ڕۆمانەی ڕێبوار وەلی کاوانی دەکرێت لە ڕیزی ڕۆمانی دژە ڕۆمان هەژمار بکرێت، کەدژە ڕۆمان، جۆرە بەرهەمێکی ئەزموونیە کە لە یاسا و نەریت و شێوازەکانی ڕۆمان نوسەکانی ڕابردوی ژێر پێ دەخات.
ڕۆمان نووس هەوڵنادات بە شێوەیەکی ڕیالستی هەموو شتێک بەواقعی نیشان بدات، یاخود شێوەی سروشت گەرایی وەربگرێت.
چەنـدین نوسـەر هەیە لە م جۆرە ڕۆمانەیـان نوسـیوە بە نمـوونەی:
بەرهەمەکانی (تۆماس هاری)، سامیۆن بێکت…هتد
بەگشتی تایبەتمەندیەکانی دژە ڕۆمان ئەمانەن:
١/ دژە ڕۆمان داڕشتن و چیرۆکی دیاری کراوی نیە.
٢/سود ل□□وداوی پەرش وبڵاو وەردەگیرێت.
٣/کەسایەتیەکانی ناو ڕۆمانەکە زۆر کەم دەگۆڕێن.
٤/بەشێـوەیەکی ڕواڵەتـی ودرێـژ دادڕی کەرەسـتە و بابەتەکـان شیدەکاتەوە.
٥/زۆر سود لەدوبارە کردنەوە وەردەگرێت.
هەمووئەم خاڵانەی سەرەوە لە ڕۆمانی ٣٦٠ شا نشین دابوونی هەیە.
سەرباری زۆری لاپەرەکانی کتێبەکە کارەکتەرەکان زۆرکەمن و درێژ

داد␣ی␣کی ز␣رب␣ قس␣ی کار␣کت␣ر␣کان␣و␣ دیار␣ ک␣ خو␣ن␣ر چ␣ژی ل␣نا بین␣ت.
ه␣رو␣ها ز␣ر سود ل␣ دوبار␣ بوون␣و␣ی گفتوگ␣کان، ل␣کاتی گ␣␣ینی کار␣کت␣ر␣کاندا ب␣کارهاتوو␣.

ل␣م ␣␣مان␣دا دا␣شتی چیر␣ک␣کی دیاری کراو بوونی نی␣، ب␣␣کو کار␣کت␣ری س␣ر␣کی ک␣ ناوی "ج␣مال"␣، ل␣␣␣گای پارچ␣ کاغ␣ز␣ک␣و␣ د␣چ␣ت␣ ژیان␣کی خ␣یا␣␣یی␣و␣ ک␣ ل␣ چ␣ند شانشین␣ک پ␣ک␣دد␣ت.
ل␣ر␣و␣ ئ␣ و پرسیار␣ دروست د␣ب␣ت ئایا نوس␣ر ئاگاداری ج␣ر␣کانی ␣␣مان␣؟ ئایا نوس␣ر ␣␣مانی دژ␣ ␣␣مانی نوسیو␣؟ یان ک␣م ئ␣زموونی نوس␣ر وب␣ ئاگای ل␣ ب␣رهه␣م␣ ئ␣د␣بی␣کان وای کردو␣ ب␣رهه␣م␣ک␣ ب␣م ش␣و␣ی␣ ب␣ت و نوس␣ر ئاگاداری ئ␣م ج␣ر␣ ل␣نوسین نی␣ ک␣ ل␣سا␣␣انی نیو␣ی ی␣ک␣می س␣دی بیست دا "سارت␣ر" ل␣ ␣␣مانی (د␣␣␣ابوون)کاری ل␣س␣رکردو␣.

د␣رواز␣
ئ␣م ␣␣مان␣ ل␣ (٧)چاپت␣ر پ␣ک␣د␣ت ک␣ ه␣ر چاپت␣ر␣ی ژمار␣ی تایب␣تی خ␣ی ه␣ی␣(٧-١)و ل␣␣ک جیاکراو␣ت␣و␣. ل␣گ␣␣ ت␣واوبوونی ه␣ر چاپت␣ر␣کدا و␣ن␣ی␣کی خ␣یا␣␣ی بوونی ه␣ی␣ و␣ک ه␣␣مای␣ک ب␣ ش␣و␣نی ␣ووداو␣ک␣، ب␣␣␣ام ئ␣و␣ی س␣یر␣ ل␣ر␣␣د ئ␣و␣ی␣ ل␣ک␣تا چاپت␣ر هیچ و␣ن␣ی␣کی خ␣یا␣␣ی ن␣ک␣شراو␣ و جیاواز␣ ل␣␣وانی تر.
کار␣کت␣ری س␣ر␣کی ک␣ (ج␣مال)␣، ل␣دوای چوون␣ ناوشانشین␣کان، ب␣ش␣و␣ی␣کی گ␣␣␣ ه␣␣سوک␣␣وت د␣کات، ب␣ه␣ر بارب␣ت␣␣ک پ␣␣وست␣ ␣ونکردن␣و␣ی ب␣ بد␣␣ن و در␣نگیش ت␣د␣␣گات ل␣ قس␣␣کان و ئ␣␣م␣␣ش وای کردو␣ ه␣␣ند␣␣ک جار س␣رز␣␣نشت بکر␣␣ت، ب␣ ب␣␣چونی من نوس␣ر ل␣م ه␣␣بژاردنی کار␣کت␣ر␣دا سودی ل␣ ␣␣مانی(گو␣ بگر␣ پیاوی بچوک) و␣رگرتو␣،ک␣ ل␣سا␣␣ی ١٩٤٥ نوسراو␣ ل␣␣␣ای␣␣ن ول␣␣م ␣ایش ک␣نوس␣ر␣کی ئ␣␣مانی␣ و ل␣م سا␣␣ان␣ی ␣ابردوودا چ␣ندین جارو ل␣␣␣ایان زیاتر ل␣ و␣رگ␣␣ر␣␣ک کراو␣ت␣ زمانی کوردی.
ناونیشانی ␣␣مان␣ک␣ ٣٦٠ شا نشین ک␣س␣␣یری د␣ک␣␣یت ی␣کس␣ر خ␣یا␣␣ت ب␣ئ␣و␣ د␣␣␣وات ␣ووداو␣کانی ناو ئ␣م ␣␣مان␣ ل␣ ٣٦٠ شانشین ␣ووبدات، ب␣␣␣ام ه␣␣␣موو ␣وداو␣کان ت␣نها ل␣ ناو (٤) شانشیندا ␣وود␣دا وک␣تایی ب␣ ␣␣مان␣ک␣ د␣␣ت و کارکت␣ری س␣ر␣کی د␣گ␣␣␣␣ت␣و␣ ناو ژیانی واقعی و ک␣تایی د␣␣ت ب␣␣␣ام نوس␣ر ل␣ک␣تایدا نوسیوی␣تی ک␣تایی ب␣رگی ی␣ک␣م !

دیال␣␣ک ل␣ناو ␣␣مان␣ک␣دا:
␣␣مان␣ک␣ پر␣ ل␣ دیال␣␣گ ل␣ن␣␣وان ج␣␣مال و تابان، ج␣␣مال و ␣␣وناک.

بەڵام دیالۆگەکان لە ئاستێکی نزمدان و قسەکان گشتین، تەنانەت خۆشەویستییەک لە لایەن جەمالەوە بۆ تابان دروست دەبێت، ئەو دەربڕینانە ی نوسراون زۆر ئاستێکی نزمی ئەدەبیانەی هەیە و زیاتر لە دەربڕینی هەستی مێرد مندڵیکی کور بۆ کچ ئەچێت.

شێوازی زمان:

شێوازی زمانی ئەم ڕۆمانە زۆر جیاوازە لەهەر ڕۆمانێکی تر چونکە دابەش بووە بۆ دوو جۆر زمانی نوسین ، یەکەمیان کە باڵی کێشاوە بەسەر زۆربەی نوسینەکەدا زمانێکی ناتەواوە ونا ڕێکخراوە واتە دیالۆگ وقسەکانی کارەکتەرەکان زیاتر قسەی ئاسای ناوخەڵکە و زمانێکی ئەدەبی سەرنج راکێش بوونی نیە. لە بەرامبەردا بە شێکی تر لە دەقەکانی ناو ڕۆمانەکە تاڕادەیەک زمانیکی ئەدەبیە ودەربڕین وەستەکانی خوێنەرڕادەکێشن بۆ خوێندنەوە، پرسیارێک لێرەدا دروست دەبێت ئایا ئەم ڕۆمانە بەرهەمی یەک نوسەرە؟ یان زیاد لە نوسەرێک ئەم بەرهەمەی نوسیوە؟

شوێن:

شوێنی ڕوداوەکان لەم کتێبەدا بەدیاری کراوەی وڵاتێک یاخود شارێک یاخود ناوچەیەک نیە کە لەواقع دابوونی هەبێت، ئەوەی هەیە زیاتر لە ئەفسانەیەک دەچێت، کەمترین کەسی تێدا دەژی ئەم ڕۆمانە سەرباری زۆری لاپەڕەکانی بەڵام نەیتوانیوە وێنەیەکی جوانی ئەو شوێنە بخوڵقێنێت کە ڕووداوەکان لەی ڕویان داوە، لەڕووی بوونی سروشتی جوان و بونی ڕوبار ناوچەی شارستانی و بازار و چەندین بابەتی تر نوسەر بەجاری دووم لە ڕۆمانەکەدا دەکەوێتە ژێر کاریگەری ڕۆمانێکی ترەوە کە ڕۆمانی (مەزرای ئاژەڵان)ی جۆرج ئۆروێڵە و لە یەکێک لە شا نشینەکاندا باسی سیستەمی حکومرانی ئەو شا نشینە دەکات کەلەلایەن ئاژەڵەوە و باڵندە وپەلەوەرەوە حکوم ڕانی دەکرێت لای جۆرج ئۆروێل بنەماڵەی بەرازەکان دەسەڵات دارن لای ڕێبوار وەلی کەلەشێرێک سەرۆکە.
بەگشتی پەیامی نوسەر زۆر ناڕوونە لەسەر ئاین وسیاسەت و پەروەردە وکۆمەڵگا بەڵام زۆر بێشەرمە و دەیەوێت ڕەخنە لەم لایەنانە بگرێت.

سەرچاوەکان

١/ ٣٦٠ شانشین ، ڕێبوار وەلی کاوانی، چاپی یەکەم ، چاپخانەی سارا.ساڵی ٢٠١٩.

/٢ بنیادی گێڕانەوە(چەند لیکۆلینەوەیەکی ئەدەبیە لە بارەی چیرۆک و ڕۆمان و ڕۆمانە شعر)، عبدولا ڕەحمان، چاپی یەکەم ٢٠١٤، خانەی موکریان بۆچاپ و بڵاوکردنەوە.
/٣ ڕۆمان چییە؟، نوسینی ئیبزامیر مالکام، وەرگیرانی جەواد مستەفا، چاپی یەکەم، ٢٠٠٨ خانەی موکریان بۆچاپ و بڵاوکردنەوە.

لەدایکبوونی دووەم وەهمێك بەناوی ڕۆمان … سەدیق سەعید ڕواندزی

لەم ساڵانەی دواییدا، نەریتێکی نامۆ لە دنیای ئەدەبی ئێمەدا دەرکەوتووە و بەداخەوە خەریکە دەبێتە دیاردەیەك، کە ئەویش نووسینی بە ناو ڕۆمانە لەلایەن کەسانێکەوە کە هیچ ئەزموونێکی نووسینی ڕۆمان و هیچ شارەزایەکییان لە هونەری نووسینی ڕۆمان نییە.بگرە وادەزانن گێڕانەوەی ڕووداوێك، یانیش ئەندێشەسازیی و فەنتازیایێکی نێوخەیاڵییان، بەسە بۆ ئەوەی بیخەنە سەر کاغەزو بوێری ئەوەشیان هەبێت ناوی بنێن ڕۆمان.تا ئەو ڕادەیەی لە ساڵێکدا، چەندین بەناو ڕۆمان دەکەونە بەردیدەی خوێنەر بە بێ ئەوەی هیچ چێژوجوانییەکی پێ ببەخشن.
ئەگەر بە مێژووی نووسین و قۆناغەکانی ئەدەبی کوردی دابچینەوە، دەبینین لە هەریەك لەو قۆناغانەدا، تەنها چەند ڕۆماننووسێك دەرکەوتوون و ڕۆمانیان نووسیوە، چونکە هەموو کەس بوێری ئەوەی نەبووە ورێنەیەك چاپ بکات و ناوی بنێت ڕۆمان، وەك ئەوەی ئێستاو لەلایەن ئەو نەوەیەوە دەیبینین. کە ڕەنگە تیایاندا بێت، لە هەموو ژیانیدا بیست ڕۆمانی نەخوێنبێتەوە.
لە ڕاستیدا، ئەوەی زەمینەی برەودانی بۆ ئەو جۆرە بەناو ڕۆمانانە ڕەخساندووە و ڕەواجی پێداون، بە داخەوە ستاییشنامە و پیاهەڵدانی نابەتییانەی بەشێك لەوانەیە کە گوایە لێکۆڵینەوەی ئەدەبی و ئەکادیمی دەنووسن و ستاییشی ئەو بەناو ڕۆمانانە دەکەن لە پەراوێزی هاوڕێیەتی و شارچییەتی و ئایدۆلۆژییەوە، کەچی دەیان دەقی جوانی دیکە فەرامۆش دەکەن. لە کاتێکدا بە بڕوای من وەك

خوێنەرێك، ئەو جۆرە بەناو ڕۆمانانە نەك نابێت ستایش بكرێن، بەڵكو دەبێ زۆر بە قووڵی ڕەخنە بكرێن، هیچ نەبێت بۆ ئەوەی سنوورێك لە بەردەم كەسانی تر دابنرێت كە ئەوانیش نەكەونە هەڵەی نووسینی ڕۆمانەوە كە یەكێكە لە جوانترین و پڕچێژترین ژانڕی ئەدەبی.

بێگومان ئەگەر نووسین بە گشتی وەك پەیامێك بەدەر لە هونەری نووسین و چێژ ببینین، ئەوا ئەو پەیامە لە ڕۆماندا تا سنوورێكی گەورە دەڕوات. چونكە دەشێ ڕۆمان ئەو ڕووبەرە كراوەیە بێت كە خوێنەر لێیەوە ئاشنای نەتەوەیەك بە هەموو سیما نەتەوەییەكانییەوە بێت. خوێنەر كە ڕۆمانەكانی خالید حوسێنی دەخوێنێتەوە ئەفغانییەكان دەناسێت، كە قەدی بامبۆ دەخوێنێتەوە، ئازاری كارەكەرە فلیپینییەكانی بەدەستی عەرەبە دەوڵەمەندەكانی كەنداو دێتە بەرچاو، كە حەسارو سەگەكانی باوكم دەخوێنێتەوە، ستەمی پەتریاكی كۆمەلگای كوردی دێتە بەرچاو.چونكە لە بنەڕەتدا، ئەوانە لە ماهیەتی ڕاستەقینەی ڕۆماننووسین گەیشتوون. كەچی كاتێ سەرنج لە بەناو بەشێكی زۆری ڕۆمانی ئێستا دەدەین، بەتایبەتیش نەوەی ئێستا، دەبینین نەك هەر ئەو نووسینانە ناچنە خانەی ڕۆمانەوە، بەڵكو وەهمسازییەكە كەلە زۆركاتدا نووسەرەكەشی لە بەردرێژدادڕی و ناشارەزایی لە هونەری نووسینی ڕۆمان، خۆشی نازانێت چی دەڵێت.

زۆر لەو بنووسانە ڕۆمان بە ڕووداو تێگەیشتوون، یاخود بە ناونانی سەیرو سەمەرەی كارەكتەرەكان وەك پایان و گولناق (كەلاسایكردنەوەیەكی زەق و كۆپیكراوی ناوی كارەكتەرەكانی ڕۆمانەكانی بەختیار عەلی)یە، وادەزانن ڕۆمانیان نووسیوە. كەچی بە پێچەوانەوە هەر تەنها ئەو كاتانە وەك ڕۆمان دەبینرێن كە چاپ دەكرێن، ئیدی دەچنە پەراوێزی مێژوو و فەرامۆش دەكرێن، لە كاتێكدا تا چەندین ڕۆمان هەن، وێرای زەمەنێكی درێژ لە نووسینیان،كەچی هێشتا بە زیندوویی لە هزری خوێنەری كورد ماونەتەوە.چونكە ڕۆمانی نەمر، پێویستی بەناساندن نییە، بەڵكو خۆی خۆی بەسەرخوێنەر دەسەپێنێت. (لەدایكبوونی دووەم) ناوی كتێبێكە كە ناوی ڕۆمانی بە سەرەوەیە.

كاتێ وەك خوێنەرێك لە خوێنەوەی ئەو بەناو ڕۆمانە بوومەوە، دیمەن و ڕووداوەكانیم، وەك فلمێكی كۆمێدی كە لێكۆشنەكانی هیچ پەیوەندی مۆنتاژی و سینەمایان بەیەكە و نییە هاتە بەرچاوە.چونكە بنووسی ئەو بەناو ڕۆمانەش، لە ڕۆمانەكەیدا باسی هەموو شتێك دەكات و هەر شتێك بە خەیاڵی داهاتبێت، وەك قووتووی عەتار ئاخنیویەتە ڕۆمانەكەی.

ئەم كتێبە، بەرهەمی وەهمسازیی نووسەرەكەیەتی كە دواجار كە خوێنەر

لە خونەوەی دەبتەوە، نازانت ئەوەی خوندییەوە مان بوو، یان ورنەی نووسەرك. چونکە ئەوەندە ووداوی نابابەتی، وەهمی و نائرگانیکی کە هیچ پەیوەندییان بەیەکەوە نییە لە بەناو مانەکەیدا هەن. بنموونە:([illegible]

[illegible]) [illegible].

[illegible]

*لاپەه 9 نووسیویەتی:([illegible]).

[illegible].

*[illegible] 24 [illegible]:(خەنجەری زر تیژ). زرتیژ چ مانای هەیە جگە لە درژکردنەوەی ستە و اپەه نەبت؟ مەگەر خەنجەرو شمشرخیان همانین ب تیژی؟.

*لاپەه 36 نووسیویەتی:([illegible]). [illegible]!.

*[illegible]37 [illegible]:(تەواو و کامل). هەردووکییان یەك مانایان هەیە.

*لاپەه 40 نووسیویەتی:([illegible]). [illegible] !.

*□□□□□□ 46□□□□□□□□□□□:(□□گاکە بە پێیان هەشت دەقە بوو، نەدەکرا بەدرێژایی ئەو ڕێگەیە هیچ نەڵێم). سەرنج لە درێژی ڕێگاکە و ماوەی خولەکی ڕێگاکە بدەن!!.

لاپەڕە 74 نووسیویەتی: (□□□□ □□□) .□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□ □□□□ .

□□□□□□ 77 □□□□□□□□□□□: (ئەو ژنە کەرەی من چی نەکرد) ئەگەر ڕۆمانێك ژن بە کەر بچوێنێت، کە کەر هێمای بێ ئەقڵی و گەمژەییە، ئاخۆ شایەنی ئەوەیە خوێنەران بیخوێننەوە و کاتی خۆیانی بۆ تەرخان بکەن؟.

*لاپـــــەرە 78 نووســــــیویەتی: (□□□ □□□ □□□) .□□□□□□□ □□ (□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□ □□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□□□□□□□ □□ □□ □□□ □□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□□□□ □□□□□□ □□ □□□□□□□□□ □□□□□□□□□!!.

*□□□□□□ 79□□□□□□□□□□□: (نووسەرەکان لای من خوێڕی و سەرسەری مـــوحتەڕەمن، بـــودەڵە و قونلێکەوتـــوون، وەك ئـــەفلام کـــارتۆنن). كۆمێدیاکە لەوە دایە خۆشی نووسەرە!!!..

ڵــــــاپە□ 82: (□□□□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□ □□ □□□□□□□□□ □□ □□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□ □□□!!) .

*□□□□□□ 82□□□□□□□□□□□: (کتێب ئەو ژەهرە پیسەیە کە مرۆڤ دەکاتە دەعباو قاڵۆنچە). ئەو بەڕێزە، بە ئاشکرا دەیەوێت خەڵك فێری نەخوێندەواری و جەهل بکات، لە ڕێی نابووتکردن وپیس نیشاندانی کتێب. کەچی گوایە ڕۆمانیش دەنووسێت!!.

لاپـــەڕە 85 نووســـیویەتی: (□□□□□ □□ □□ □□□) .□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□ □□□□□ □□□ □□□□!!..

*□□□□□□ 94 □□□□□□□□□□□: (خوێڕیەتیش قانونی خۆی هەیە، دەبێ بزانێت بەرامبەر بەکێ خوێڕی دەبیت). ڕۆمان جیهانێکی بچوککراوەیە، سەیرم پێ دێت لای کەسانێك ڕۆمانووسین هێندە سادە و بێ بەهاو بێ مانا بێت، کە شوێنی ئەو جۆرە دەربڕینانەی تێدا ببێتەوە!!..

*لاپەڕە 116 نووسیویەتی: (□□□□ □ □□□□□□) □□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□.

*□□□□□□ 126 □□□□□□□□□□□: (ئەوشێتانەی عەقڵێکیان نەبووخۆیان داپۆشن). جا ئەگەر ئەقڵیان هەبوایە بۆ شێت دەبوون!.

*لاپـــــەڕە 245نووســــــیویەتی: (□□□□ □□□□ □□□ □□□□ □□□□□□□) □□□□□ □□□ □□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□ □□□□.

*□□□□ڕ□ 246□□□□□□□□□□: (خودا حیسابی بانکی بۆ عەبدەکانی دەکاتەوە). لەڕاستیدا، ئەو جۆرە گوزارشتکردنانە، نیشانەی هەژاری نووسەرن لە نووسینی ڕۆمان!.

*لاپـــەڕە 254نووســـیویەتی: (□□□ □□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□) .□□□□□□ □□ □□□□ □ □□□□□□□□ □□□□!.

*□□□□ڕ□ 286□□□□□□□□□□:(یەك مانگی تەواو قەلەق و ڕاڕا بوو).مەگەر قەلەق و ڕاڕا هەردووکییان هەریەك نین؟.
*لاپـەـڕـه 315 نووســیویەتی:(□□□□□□ □□□ □□□□□□□ □□ □□□□□ □□□□□). □□ □□ □□□□□ □□□□□□ □□□ □□□□ □□□□□!.
□□□ □□ □□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□ □ □□□□□□□ □□□□ □□ □□□□□□□ □□□□□□□□ □ □□□□□ □□□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□□:
*□□□□ڕ□ 56 □□□□□□□□□□:(بانگێکی لەو کوڕه کرد) سەیری ئەو داڕشتنە زمانەوانییە بکەن.
*لاپەڕە 57 نووسیویەتی:(ئەو غوربەتە بە ئاشكرا بەناوچاوانییەوە نووسرابوو).
*لاپـەـڕـه 58 نووســیویەتی:(□□ □□□□□□□□□ □□□□ □□□ □□□□□□□□□□□□). □□ □□□□□□□ □□□□□□□ □□□ □□□□□□ □□ □□□□□□□□□□□□□ □□ □□□□□□□ □□□□ □□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□□ □□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□.
*□□□□ڕ□ 71 □□□□□□□□□□:(مەکە) بێگومان هەڵەیە دەبێ بنووسرێت(مەککە)چونکە مەبەست شاری(مەککە)یە.
لاپەڕە 83نووسیویەتی:(□□□ □□□□□ □□□□□). □□ □□□□□□ □□□□□□.
*□□□□ڕ□ 86□□□□□□□□□□:(مللی ڕێی گرتە بەر). کە دەبوو بنوسێت(ملی ڕێی گرتە بەر).واتە بەیەك پیتی(ل) نەك دوو.
لاپەڕە 138 نووسیویەتی:(□ۆێ□). □□□□□□□□ □□ێ□□!.
□□□□ڕ□ 140 □□□□□□□□□□:(گرنگرترین).
ئەمانە و زۆر هەڵەی دیکەش. بێگومان هیچ ژانرێکی ئەدەبی وەکو ڕۆمان، پێویستی بە ئاگایی و ڕۆشنبیرییەکی قووڵ نییە. ئەوانەی دەیانەوێت بە زمانێکی هەژار لە ڕووی دەربڕینەوە و بە پاشخانێکی ڕۆشنبیری لاوازەوە ڕۆمان بنووسن،لە هەنگاوی یەکەمدا سەرکەوتوو نابن. ئەوانە وەهەمێك و ورێنەیەکی نێوخەیاڵی خۆیان دەخەنە سەر کاغەزو ناوی دەنێن ڕۆمان، بەداخەوە لەوەش دڵنیان کە زۆر کەمن ئەوخوێنەرانەی وەهم و ڕۆمان لە یەکتری جیابکەنەوە، بۆیە دەزانن کارەکەیـان بـە بێـدەنگی تێـدەپەڕێت. لەدایکبـوونی دووەم، هیـچ بنەمایەکی ڕۆمانی تێدا نییە لە ڕوانگەی من وەك خوێنەرێك. هەر ڕۆمانێـك خـوێنەر بـەدوای خۆی کـە مەنـدكێش نەکـات، بڕوام وایـە نووسینێکی سادە و ئاسایە بەناوی ڕۆمان کە هەموو کەس دەتوانێت بینووسێت. هیوادارم ڕۆمانیش بە دەردی شیعر نەچێت، کە دوایین ژانڕە لە ئێستادا دەزگاکانی چاپ و بڵاو کردنەوە بیر لەچاپکردنی بکەنەوە!!!…

*پەراوێز/ لە دایکبوونی دووەم/ نووسینی(پێشڕەو عەبدوڵا)/ ساڵی چاپ_ 2019.

*ئەم بابەتە لە ڕۆژنامەی وشە بڵاوکراوەتەوە…

گوێڕادێرە ئەی مارکسیست!! … 8…
مۆری بۆکچین

By Murray Bookchin

و: زاهیر باهیر

بەشی هەشتەم:

کرێکار دەبێتە شۆڕشگێڕ نەك بۆ زیاتریبوونی بۆ کرێکار، بەڵکو بۆ لەکارکەوتنی، بەداماڵینی خۆی لە " کرێکارێتی " کە کاری کرێگرتەیی ناهێڵێت. ئەمە هەر بە تەنها کرێکار ناگرێتەوە، بەڵکو کێڵگەوان، قوتابییان، ئەوانەی کاری نوسینگەی ئیداریی دەکەن، سەرباز، بیرۆکرات، پسپۆڕ و شارەزایان، هەروەها مارکسیستەکانیش دەگرێتەوە. کرێکار کەمتر " بورجوازیی" نییە لە هەر یەک لەوانەی کە ناویان هات . " کاریکرێگرتەییەکەی- کرێکارێتیی" نەخۆشییەکی کوشندەیە کە بە دەستییەوە دەناڵێنێت، موسیبەتێکی کۆمەڵایەتیی چەسپاوە بە خۆگەیاندنە تاك. لینین لە کتێبی دەبێت چی بکرێت؟ ئەمە تێگەیشتووە بەڵام ئەو دزەی بەمە کرد بۆ ناو قوچکەییە کە نەکە لەژێر ئاڵایەکی سوور و هەروەها هەندێك قسەکردن و نوسین و دەربڕینی تەکنیکیدا. کرێکار هەنگاوی شۆڕشگێڕبوونی دەنێت کاتێك کە کارە " کرێگرتەییەکەی- کرێکارێتیی " لەناودەبات.

کاتێك کە کرێکار لەڕێوە و لە ئێستادا بێز لە پلەی چینایەتییەکەی دەکاتەوە، کاتێك کە بە تەواوی لەو تایبەتمەندییانەی کە مارکسیستەکان نرخ و بەهایان لەسەر داناون کە ئەخلاقی کارکردنە، کە کاراکتەری کەسایەتییەتی کرێکارە کە لە زەبتوڕەبتی پیشەسازیانەوە ئەنجامیگرتووە، ڕێزگرتنی قوچکەییە، گوێڕایەڵیی سەرکردەکانە، سیفەتی بەکاربردنی شمەکە، پاکیی و خاوێنیی و دەستپاکییە، …کاتێك کە لەمانە خۆی دادەماڵێت، ئیدی ئا لەم بارەدا کرێکار تا ئەو پلەیە شۆڕشگێڕدەبێت کە خۆی لە پێگەی چینایەتی خۆی دادەماڵێ و پلەی هۆشمەندی ناچینایەتی بەدەستدەهێنێت تاڕادەی خۆحەلکردنیی و

ڕەتكـردنەوەى خۆى وەكـو كرێكـار بەشێـوەيەكى جـوان و نا يــاب، بە
پساندنى سەراپاى ئەو زنجيرەى كە خەسڵەتە چينا يەتييەكەيەتى، ئەو
خەســــڵەتا نەى كە بە هەمـــوو سيســـــتەمەكانى پـــــاوانخوازييەوە
گرێيداوەتەوە، هەرەها دەستبەردارى ئەو بەرژەوەندييە چينا يەتييا نە
دەبێت كە كردويەتى بە كۆيلە بۆ بەكاربردنى [ئيستهلاك] ى شمەك و
دانيشتن و سووچگرتن لە ڕاگرتنى حساباتى تێچوى شمەك لە ژيا ندا
[illegible] [11] [illegible] [12]. [illegible] □□شگ□□ش .
تەنهـا هێڕشناكـاتـە ســەر فۆرمێك/شێوازێـك كە لە ڕێگـاى ميراتــى[
بۆمـاوەيى] پـــاوانخوازييەوە دروســـتبوووە، بەڵكــو فۆرمە نوێيەكـانى

ئازادیی-ش گەشە پێدەدات کە بزوتنی خونچەکانی لە ئایندە وەردەگرێت .

درێژەی هەیە.

....

[illegible] –11
[illegible]
[illegible] ” [illegible] ”
” [illegible]
[illegible] ” .
[illegible]
[illegible]] [illegible] 1919 [illegible] Spartacists [illegible]
05/01 [illegible] Spartacists
[illegible] 12/01/1919 [illegible]
. [[illegible] – [illegible]
[illegible]
[illegible] ل□ □نگ□ □□ □یی□□ ش□شگ□□ □□□یات□ ئ□م –12 . [illegible] 1933 [illegible]

کارگ□ک□ان و ل□ ش□قام□ک□ان بەرەو پێشەوە بچ□□ت ه□ر ئ□□اواش لە قوتابخان□ک□ان و ئ□و شو□ن□□ان□ی ک□ د□ت□وانر□ت ب□ ش□و□□ك تیای□دا هەڵبکەیت، لە قەراغی شار و شارۆچکەکان و گوێ ئاوەکان… ئەمانە لە جەوهەریدا تەحەدایە ” پاگەندەیەکە بۆ کردنی کارێك” ی شەخسی کە دژە بە ه□م□وو ع□ورف و ن□ری□ت و د□زگ□ک□ان ه□رو□ه□ا بیروب□او□□ی ه□یم□ن□ک□□ردن. ل□ تەك نزیکب□□وونەوەی کۆمەڵ لە دەروازه□ی س□□□رد□می

ش□شگێڕانە ، ئیدی کارگەکان ، قوتابخانەکان هەروەها گەڕەکەکان
دەبنە مەیدانی حەقیقی " شانۆگەریی" " شانۆیەکی " ش□شگێڕانە کە
کرۆکێکی زۆر جددی بۆ ئامانجێك تیادایە.
مانگرتنەکان لەو بارودۆخەدا دەبنە دەردێکی کوشندە داخوازی بە
خاتری بەرژەوەدنی خودی خۆی دەکا لە شکاندنی سیما و ڕوکاری دەرەوە
لە ڕەوتینیات، کاژێر بە کاژێر تەحەدای کۆمەڵ دەکات بۆ تێشکانی
مەزاجی حاڵەتی سروشتی بورجوازی . ئەم مەزاجە نوێیەی کرێکاران،
قوتابیان و خەڵکانی گەڕەك بۆ چرکەی حەقیقی گۆڕانکاری ش□شگێڕانە
کارێکی پێشمەرجی زیندوانەیە.
دەربڕێنێکی زۆری هۆشیارییە، داخوازی " خۆبەڕێو□ بەری" یە، لێرەدا
کرێکاران ڕەتیدەکەنەوە کە بەڕێوەببرێن، ڕەتیدەکەنەوە کە سەر بە
چینێکن. ئەم پرۆسەیە زۆر بە ئاشکرا لە ئیسپانیا لە شۆڕشی ساڵی
1936 دەرکەوت کاتێك کرێکاران لە زۆربەی هەمـوو شـار و
شارۆچکەیەك بانگەشەی مانگرتنیان کرد " بۆ دۆزەخ.." لە دەربڕینی
سەربەخۆییانا، لە ژیریی بە ئاگابوونەوەیانا ، بۆ شکاندنی نەریتی
نیزامی کۆمەڵایەتی و مەرجەکانی ژیانی بورجوازیی. هەر ئاواش هەمان
شت سیما و خەسڵەتێکی جەوهەریانە بوو لە مانگرتنی گشتی 1968 لە
فەرەنسا .